

УДК 37.013.42.147: 002

DOI: 10.31548/hspedagog2020.03.023

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ДОКУМЕНТУВАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

ВЛАСЕНКО К. О., асистент кафедри соціальної роботи та реабілітації,
кандидат педагогічних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: karinavlasenko@ukr.net

Анотація. У статті виявлено особливості професійної культури документування майбутніх соціальних працівників. Визначено та обґрунтовано специфіку формування культури документування у зв'язку зі значною динамічністю розвитку професійної діяльності соціальних працівників. Встановлено, що соціальні працівники, як і багато інших професіоналів, повинні присвячувати належну увагу формуванню професійної культури документування. Стиль поведінки соціального працівника, обумовлений сукупністю його особистісних якостей, його ціннісними орієнтаціями та інтересами, робить вирішальний вплив на систему відносин, яку він формує не тільки з клієнтами, але й зі своїми колегами, підлеглими і начальством.

Ключові слова: документування, соціальний працівник, професійна документація, професійне становлення, соціальна сфера, фахівець.

Актуальність (Introduction).

Сучасний розвиток соціальної роботи в Україні характеризується значними змінами та реформами. Це вимагає від майбутніх соціальних працівників розуміння актуальної соціальної проблематики, основних напрямів соціальної політики, вдосконалення теоретичного та практичного досвіду соціальної допомоги, шляхів впровадження гуманістичної спрямованості соціальної роботи, методів та форм соціальних впливів та проблем професійного становлення фахівців соціальної сфери.

Під час професійної підготовки майбутніх соціальних працівників необхідно акцентувати увагу на набутті нових знань, формуванні професійної культури та системи вмінь, навичок із соціальної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Професійну підготовку майбутніх соціальних працівників досліджували відомі українські науковці: І. Андрєєва, О. Безпалько,

Р. Вайнола, Д. Годлевська, І. Зверєва, А. Капська, Г. Лактіонова, О. Оржеховська, В. Поліщук.

Проблему професійної діяльності соціального працівника та його професійних якостей досліджували О. Васильченко, І. Грига, М. Данилець, О. Іванова, І. Зверєва, Л. Коваль, В. Полтавець, Т. Семигіна, Ш. Рамон, О. Шевчук.

Проблеми формування професійної культури документування розглядали у своїх наукових працях Н. Гайсинюк, С. Дубова, Т. Іванова, Н. Кушнарєнко, Г. Малик, О. Матвієнко, Н. Назаренко, Ю. Романишин, Л. Філіпова та інші.

Мета (Purpose) статті – виявити та обґрунтувати особливості формування професійної культури документування майбутніх соціальних працівників.

Методи (Methods). Для досягнення поставленої мети були використані теоретичні методи науково-педагогічного дослідження: аналіз та синтез наукової літератури з метою

дослідження професійної культури документування, узагальнення та систематизація, вивчення навчально-методичної документації.

Результати (Results).

Формування професійної культури документування є одним із головних компонентів підготовки майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи. У сучасному суспільстві щоразу зростають вимоги до рівня підготовки майбутніх соціальних працівників, оскільки роль таких фахівців нині не розглядається як носіїв певних соціальних функцій. Відповідно, під час професійного становлення майбутніх соціальних працівників потрібно акцентувати увагу на формуванні професійного, соціально активного фахівця, який зможе вирішити проблеми та швидко пристосуватися до нових соціальних умов.

Актуальність формування професійної культури фахівців обумовлена змінами у політичному, соціально-економічному та культурному житті суспільства, а також змінами, які відбулись останнім часом в системі вищої освіти в умовах євроінтеграції освітнього процесу.

А. Мясоєдов пропонує структуру професійної культури фахівця, виділяючи наступні компоненти: гносеологічний, організаційно-праксеологічний, комунікативний, інформаційний, нормативно-регулятивний та аксіологічний. Гносеологічний компонент ґрунтується на системі загальних та професійних знань, культурі професійного мислення. Організаційно-праксеологічний компонент включає в себе практичні професійні уміння та навички. Комунікативний компонент представляє професійні вміння та навички, які необхідні для професійного спілкування. Інформаційний компонент характеризується взаємодією усіх суб'єктів професійної системи на основі обміну інформацією. Нормативно-регулятивний компонент передбачає

норми, зразки та програми поведінки, які спрямовують та упорядковують діяльність, поведінку та відносини суб'єктів професійної субкультури. Основою аксіологічного компоненту виступають загальнолюдські та професійні цінності, ідеали, традиції, звичаї, професійні якості, символи та міфи [1].

В умовах сучасного розвитку, коли конкуренція на ринку праці зростає надшвидкими темпами, проблема формування культури професійного документування набуває неабиякої актуальності. Специфіка соціальної роботи лише підсилює таку необхідність, оскільки як рівень професійної культури майбутнього фахівця соціальної сфери загалом, так і рівень професійної культури документування зокрема є запорукою професіоналізму соціального працівника.

Підготовка та ведення професійних документів є важливим етапом організації та проведення соціальної роботи в системі вітчизняного соціального забезпечення та захисту різних категорій населення. Висновки і рекомендації за результатами соціальної роботи, аналітичні звіти та інші результати роботи соціального працівника, якщо вони ґрунтуються на результатах ретельно опрацьованого соціального дослідження, можуть виконувати пояснювальну та прогностичну функції для забезпечення ефективної діяльності соціальних закладів та установ, органів державного управління та місцевого самоврядування у галузі соціального забезпечення та захисту [2, с. 3].

Для ефективного ведення професійної документації майбутньому соціальному працівнику потрібно набути певні професійні та морально-етичні якості: тактовність, терпимість (контроль над власними емоціями, відсутність агресивності та знервованості), гуманність,

самостійність, етична поведінка, швидке і точне орієнтування, уважність до клієнта (звернення

уваги на самопочуття та настрої клієнта, чесність (правдивість у відношенні до клієнта та реальності вирішення його проблем), емпатійність (здатність до співпереживання, співчуття), гуманність (увага до клієнта, повага до людської особистості), справедливність (рівне ставлення до клієнта та його близьких, не зважаючи на власні симпатії), конфіденційність (вміння зберігати таємниці клієнтів), відповідальність, порядність, оптимізм (вміння конструктивно і позитивно оцінювати ситуацію, формувати позитивні відчуття у клієнта).

Формування професійної культури документування майбутніх соціальних працівників передбачає наявність професійних знань, організаторських та комунікативних здібностей. Документування у сфері соціальної роботи є складовою частиною управління або менеджменту соціальної роботи, а тому частиною процесу взаємодії соціальної служби з людиною або втручання соціальної служби в соціальну проблему мікросередовища.

Фахівець з соціальної роботи повинен володіти теоретичними знаннями з психології, педагогіки, соціології, знати законодавство, правові аспекти соціального захисту, теорії та методи соціальної роботи, медицини, права, геронтології та вміти їх застосовувати на практиці. Не менш важливими є практичні навички, серед яких володіння технологіями соціальної роботи, навички роботи з різними групами клієнтів соціальної роботи, вміння працювати з індивідуумами, сім'ями, групами та спільнотами.

Серед організаторських та комунікативних навичок варто виділити ті, які сприятимуть ефективному формуванню культури документування у майбутніх соціальних працівників: володіння навичками спілкування

(навички міжособистісного спілкування з клієнтами, дітьми, колегами та іншими фахівцями, навички вербального та невербального спілкування); опанування навичками оцінки та планування (збір та аналіз інформації для повної оцінки, розробка планів і угод на основі оцінки ситуації клієнта, регулярний аналіз і оцінка досягнутих результатів); володіння навичками проведення інтервенцій (пряма робота з клієнтами, співпраця з колегами та іншими фахівцями, аналіз і зміна планів за необхідності). Професійні якості соціального працівника необхідні для засвоєння спеціальних знань, умінь і навичок, а також для досягнення суттєво прийнятною ефективності в професійній праці.

За ефективного формування професійної культури документування соціальний працівник повинен: володіти знаннями та навичками ведення професійних записів (ведення записів у справах, написання звітів та листів, ведення запису у робочому щоденнику, що відповідає вимогам); опанувати юридичні терміни, які необхідні для професійної діяльності соціальних працівників; володіти навичками проведення досліджень, застосовуючи кількісні і якісні методи збору та аналізу даних; вміти використовувати теорію на практиці (знати і розуміти теорію соціальної роботи, вміти обрати та застосувати теорію у практичній діяльності); володіти навичками проведення досліджень, застосовуючи кількісні і якісні методи збору та аналізу даних; застосовувати практику, засновану на доказах, з використанням даних сучасних досліджень; використовувати організаційно-правовий механізм забезпечення соціального захисту населення. Ефективність формування культури професійного документування багато в чому залежить від самого соціального працівника, його вмінь, досвіду, особистісних особливостей і якостей.

Досягнення перерахованих вище цілей забезпечує сталий соціальний і духовний розвиток суспільства, дозволяє попередити загострення соціальних проблем, не відволікає ресурси суспільства, а збільшує їх. Тому сьогодні соціальна робота вимагає від тих, хто її виконує, оволодіння найсучаснішими методами роботи з людиною та впливу на суспільні процеси [3].

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, соціальні працівники, як і багато інших професіоналів, повинні присвячувати належну увагу формуванню професійної культури документування.

Стиль поведінки соціального працівника, обумовлений сукупністю його особистісних якостей, його ціннісними орієнтаціями та інтересами, робить вирішальний вплив на систему відносин, яку він формує не тільки з клієнтами, але й зі своїми колегами, підлеглими і начальством.

Список використаних джерел

1. Васюта О. І. Професійне становлення фахівця із соціальної роботи. Вісник Чернігівського національного педагогічного

університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки». 2010. С.122-125.

2. Єрескова Т. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Ведення професійних документів». К.: МАУП, 2016. 33 с.

3. Хоменко-Семенова Л. О. Професійний портрет соціального працівника сучасного типу: [електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/296366339.pdf>

References

4. Vasyuta O. I. Profesiynne stanovlennya fakhivtsya iz sotsial'noyi roboty. Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. T. H. Shevchenka. Seriya «Pedahohichni nauky». 2010. S.122-125.

5. Yereskova T. V. Metodichni rekomendatsiyi shchodo zabezpechennya samostiynoyi roboty studentiv z dystsypliny «Vedennya profesiynykh dokumentiv». K.: MAUP, 2016. 33 s.

6. Khomenko-Semenova L. O. Profesiynny portret sotsial'noho pratsivnyka suchasnoho typu: [elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://core.ac.uk/download/pdf/296366339.pdf>

CREATING A PROFESSIONAL CULTURE FOR DOCUMENTING FUTURE SOCIAL WORKERS

Vlasenko K.

Abstract. *The article reveals the features of the professional culture of documenting future social workers. The specifics of the formation of a culture of documentation in connection with the significant dynamic development of professional activities of social workers are determined and justified. It has been established that social workers, like many other professionals, should pay due attention to the formation of a professional culture of documentation. The style of behavior of a social worker, conditioned by the totality of his personal qualities, his value orientations and interests, has a decisive influence on the system of relations that he forms not only with clients, but also with his colleagues, subordinates and superiors.*

Keywords: *documentation, social worker, professional documentation, professional development, social sphere, specialist.*